

el-Kâria Sûresinde Kırâat-Anlam İlişkisi

The Relationship-Meaning In Sûre al-Qaria

Doç. Dr. FERİT DİNÇER ¹

Öz

Kur'an-ı Kerim yüce ve azamet sahibi bir kitaptır. Bu yüceliği ve azameti dünya durdukça da devam edecektir. Araplar, İslâm dini gelmeden önce fesahat ve belagatte zirveye ulaşmışlardı. O dönemde panayırlar düzenlenir; şairler, fasih ve belagat sahibi kimseler ve edipler bütün hünerlerini ortaya sererler; kimi şiirleriyle, kimi hitabetiyle, kimi nasihatiyle ve kimi de hikmet ve emsalleriyle bu panayırlarda mücadelesini yapardı. Hal böyle iken, fesahatin ve belagatin bütün envamı kapsayan Kur'ân-ı Kerim gibi bir kitap Allah tarafından vahiy yoluyla ve melek Cebrâil (a.s.) aracılığıyla ümmî (okuma-yazma bilmeyen) olan Hz. Muhammed'e (s.a.v.) tevdi edildi. Hz. Muhammed'e () nazil olan bu yüce kitap, o dönemin fasih ve belâğ Araplara aynı zamanda meydan okudu ve tek bir ayet dahi olsa getirmelerini istedi. Ancak bu hiçbir zaman olmadı ve dünya durdukça da olmayacaktır. Semadan Arza nazil olduğu günden bu yana çeşitli ilimlerle hizmetinde bulunan Kur'ân-ı Kerim, gerçekten hizmet edilecek ve bir derya misâli kendisinden istifade edilecek Yüce bir Kitap'tır. Bu şekildeki bir hizmet, samimiyet çerçevesi dahilinde olduğu müddetçe de her iki dünya saadetinin temin edilmesine vesile olacaktır. Bu düşüncelerden yola çıkarak, bir nebze de olsa, Kur'ân ve onunla ilgili ilimlere hizmet ve katkı sağlamak amacıyla, kısa sûrelerden olan el-Kâria sûresinde bulunan kırâat ve anlam ilişkisini bu kısa çalışmada konu edilecektir. Özellikle ayetleri meydana getiren harfler ile anlam ilişkisi üzerinde durulacaktır. Böylece kırâat ve tecvid kurallarını uygulayarak, Kur'ân'ın kelimelerini gerektiği gibi kırâat etmenin, ne kadar etkili ve anlam üzerinde ne kadar tesirli olduğuna muttali olunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Kırâat, el-Kâria sûresi, Ayet, Anlam.

Makale Türü: Araştırma

Abstract

The Qur'an is a lofty and majestic book. This majesty and majesty will continue as long as the world stands still. The Arabs had reached their peak in eloquence and eloquence before the advent of Islam. Fairs were held at that time; poets, eloquent and literary figures reveal all their skills; some with his poems, some with his oratory, some with his advice, and some with his wisdom and precedents, he would fight in these fairs. And yet, a book like the Qur'an, which encompasses all of the eloquence and eloquence, was sent by Allah through revelation and through the angel Gabriel (a.s.), who was an illiterate (illiterate) Hz. It was given to

¹ Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bölümü, fdincer@agri.edu.tr.

Atf için ((to cite): Dinçer, F. (2024), el-Kâria Sûresinde Kırâat-Anlam İlişkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(4), 1817-1831.

Muhammad (pbuh). Hz. This sublime book, which was revealed to the Prophet Muhammad (pbuh), also challenged the eloquent and eloquent Arabs of that time and asked them to bring even a single verse. But that never happened, and it won't happen as long as the world stands still. The Qur'an, which has been in service with various sciences since the day it was revealed to the Earth from the Heavens, is a Great Book that will truly be served and benefited from like an ocean. Such a service will be instrumental in ensuring the happiness of both worlds, as long as it is within the framework of sincerity. Based on these thoughts, in order to serve and contribute to the Qur'an and the sciences related to it, albeit a little, the relationship between recitation and meaning in the al-Qaria surah, which is one of the short surahs, will be discussed in this short study. In particular, the relationship between the letters that make up the verses and the meaning will be emphasized. Thus, by applying the rules of recitation and tajwid, it will be learned how effective and how effective it is to recite the words of the Qur'an as necessary.

Keywords: The Qur'an, Recitation, el-Karia Surah, Verse, Meaning.

Giriş

Yeryüzünde yaşayan bütün lisanlar, kullanacağı kavramların birçoğunu kendisi meydana çıkarır. Seslerdeki tonlama, harflerin seçilişi, anlamı çoğu kere aynen aksettirir. Örneğin serçe ile karga lafızları ele alındığında, söylemdeki ses tonu, serçenin hafifliğini, karganın ise kabalığını gösterir. Bu durum, diğer dillerde görüldüğü gibi Kur'ân'ın nazmında da görmek mümkündür. Kur'ân'ın kelimelerinde bu husus, çoğu zaman en yüksek ve mükemmel raddeye ulaşır. Örneğin Cehennem 'de görevli olan melekleri nitelendiren “غلاظٌ شدادٌ” şeklindeki bu iki kelimedenden birincisinde iki adet kalın (ظ، غ) ikincisinde ise iki adet şiddet (د، د) harfleri mevcut olup söz konusu meleklerin güçlü, kuvvetli ve hiddetli oluşlarını ifade etmektedir (Tetik, 2001, s. 297). Nitekim Kur'ân-ı Kerîm, söz sanatının en zirvesinde yerini almış ve sözlerin en mükemmel, en fasih ve en belîğ olanıdır. Kur'ân, usulüne riayet ederek okunduğunda, en güzel ve en mükemmel ses dekorasyonu ortaya çıkacaktır. Bu da Kur'ân'ı olduğu gibi yani Yüce Allah'tan indiği şekliyle okumaktan başka bir şey değildir. Kırâat ilminde otoriter olan ve bu konuda birçok değerli eserler veren İbnü'l Cezerî (öl. 833/1429), konu ile ilgili şunları söylemektedir:

وَأَلْأَخْذُ بِالنَّجْوَيْدِ حَتْمٌ لَزِمٌ   مَنْ لَمْ يُصَحِّحِ الْقُرْآنَ آتَمٌ
لَأَنَّهُ بِهِ الْإِلَهُ أَنْزَلَ   وَهَكَذَا مِنْهُ إِلَيْنَا وَصَلَا

“Tecvîd i öğrenmek, o'na riayet etmek gerekli bir farzdır. Kim Kur'ân'ı düzgün okumasa günahkârdır.

Zira O'nu Allah tecvîd ile indirdi ve bize de bu şekilde ulaştı.” (İbnü'l-Cezerî, 2006/1428, s. 3.).

Dolayısıyla Kur'ân kelimelerinin yapısı, anlatım gücü, fesahat ve belagati, lafzının zenginliği, insanlığa sunmuş olduğu konular, mükemmel tasvir kabiliyeti ve içerdiği başka mevzular gerçekten tecvidle, kırâat ilmine uygun ve güzel bir tilavetle daha iyi anlaşılacaktır

(Şâdî, 1409/1988, s. 67-68; Keleş, 2024, s. 188-189). En ufak bir ayrıntı dahi Kurân'ın üslubu bakımından çok önemli olduğu unutmamak gerekmektedir. Bunlardan birisi de kuşkusuz fasıla denilen ve ayetlerin sonu olan bölümlerdir. Bu ise yalnızca Kur'ân'a özgü olan bir durumdur. Edebiyatta bulunun ve monoton bir yapıya sahip kafiye ve seci bununla karıştırmamak lazım. Zira kafiye ve seci sadece şiire özgü bir durumdur. Oysa Kur'ân şiir kitabı olmadığı halde, şiirde bulunan müzikal ahenk, ritim ve uyaklara da sahiptir (Hamidullah, 2000, s. 41). Daha doğrusu o, ne şiir ne de nesirdir. Ancak her ikisinin üstün hususiyetlerini kendinde barındıran eşsiz ve mu'ciz bir Kitap'tır. Şiirdeki monoton kafiye ve vezinden vazgeçerek kendine has bir üslup kullanmıştır. İnsanoğlu, Kur'ân'ı her ne kadar okusa onun sahip olduğu cazibeli musikisinden müteessir olur. Bu cezbedici musiki; kısa sûrelerde, fasılalarda, tasvir ve teşhis mekânlarda bariz bir şekilde kendini hissettirmektedir (Şazelî, 1969, s. 145).

Kur'ân'ın ne denli cezbedici ve etkileyici olduğunu daha net bir şekilde anlamak için Seyyid Kutub (1906-1966)'un yaşamış bir hadiseyi burada aktarmak faydalı olacağını düşünülmektedir. Hadise, Seyyid Kutub ve beş arkadaşının New York'a gitmek üzere bir Mısır gemisine binip Atlas Okyanusunda yolculuk etmeleri esnasında vuku bulmuştur. Yaklaşık yüz şahsın gemide bulunduğu gün Cuma günüdür. Gemide misyonerlik çalışması yapan bir şahsa karşı dini hamasetlerinin harekete geçmesiyle, okyanusun üzerinde bulunan gemide Cuma namazı kılmak akıllarına gelir! İngiliz olan kaptanın, kendilerine ve Sudanlı gemi tayfalarına, aşçılarına ile hizmetçilerine kendileriyle beraber namaz kılmaları hususunda izin verdiğini söyler. Müslüman olan gemi personelinin gemide ilk olarak bir Cuma namazı kılınacağı için de çok sevindikleri söyler. Cuma hutbesini Seyyid Kutub okur ve namazı kıldırır. Bundan sonraki gelişmeleri şu şekilde aktarır. "Yabancı yolcuların kahir ekseriyeti etrafımıza halka şeklinde durmuş ve namaz kılışımızı seyrediyorlar! Namazdan sonra yabancı yolcuların birçoğu 'Duanız kabul olsun.' Diyerek bizi tebrik ettiler. Bu yabancıların içinde özellikle Yugoslavyalı Hıristiyan bir bayan, hadiseden son derece etkilenmiş ve olayın etkisinde kalmıştı. Duyularına hâkim olamıyor, gözyaşlarını tutamıyordu. Yanımıza gelerek, gerçekçi bir sıcaklık ve samimiyetle elimizi tuttu ve yarım yamalak bir İngilizceyle bizim namazımızın derin etkisiyle, namazdaki huşu, düzen ve manevi atmosfer ile kendinden geçtiğini dile getiriyordu! Ancak bu hadisenin bizler için mühim olan tarafı burası değildi. Asıl mühim olan bu bayanın şu ifadeleriydi. 'Papazınız hangi dille konuşuyordu?' Kadın, namazı 'Din adamı' olmayan birisinin kıldırmasını düşünemiyordu! Çünkü benimsemiş olduğu ve inandığı kilise Hıristiyanlığında uygulama bu şekildeydi! Biz onun yanlış düşüncesini düzelttik! Ve gereken cevabı verdik. Bunun üzerine kadın dedi ki: 'İbadeti idare eden görevlinin konuştuğu dilin hayret verici bir musiki tonu vardı. Hiçbir şey anlamasam da bana çok hoş geliyordu.' Sonra beklenmedik bir hadise daha meydana geldi. Kadın şöyle diyordu: Fakat benim asıl sormak istediğim mesele bu değildi. Aslında beni

duygulandıran şey, ‘imamın’ sözleri arasında kullandığı, cazip bir musiki tonu ile ifade ettiği sözlerdi. Bu sözler, bu kişinin konuştuğu sözlerden çok farklı geliyordu bana! Arada kullanılan bu sözlerin musiki yönü daha ağırlıklıydı ve daha derin etkileri vardı. Bu özel bölümler içimde bir titreme ve tüylerimi diken diken eden bir ürperti meydana getiriyordu. Bunlar bambaşka bir şeydi! Sanki ‘imam’ bunları söylerken Kutsal Ruh ile doluyordu! Bununla neden söz ettiğini bir süre düşündük. Sonra anladık ki bayan okunan Kur’ân ayetlerini kastediyor! Bununla beraber bayanın bu hali, bizde gerçekten dehşete varan bir şok yarattı. Zira bu bayan, aslında ne dediğimizi anlamıyordu!” (Kutub, 1423/2003, III/614).

Bu ve benzeri bir dizi olayın meydana gelmesi gösteriyor ki bu, Kur’ân’ın bir sırrıdır. Kimi kalpler onun bu şekildeki sırrını fonetiğinde yakalayabilmektedir.

Kur’ân’da asıl gaye, kelimeler arasındaki ahenk ve insicamdır. Bu ise fasılalarda bulunan kelimelerin anlamlarının neticesinde oluşan bir durumdur. Yani lafız manaya tabi olmuş şekilde de ifade edilebilir. Fasılalardaki bu tenasüp, ahenk ve insicam gönüllerde ve zihinlerde fevkalade bir tesirin oluşmasına neden olduğu gibi, Kur’ân’ın daha kolay ezberlenmesine de yardımcı olmaktadır. Bu şekildeki ses ve söz uygunluğu, anlam bütünlüğü sadece ve sadece Allah’ın Kelamı olan Kur’ân-ı Kerîme has bir özelliktir. Bu duruma şu ayetlerdeki kelimeler yapısını örnek vermek mümkündür: “تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ” / Ebû Leheb’in elleri kurusun. Zaten kurudu da.” (Tebbet 111/1) ve “إِذْهَبَا...فَقُلَا لَهُ قَوْلًا لَيْتًا” / Firavun’a gidin... Ona yumuşak söz söyleyin.” (Tâhâ 20/44). İlk ayette bulunan “تَبَّتْ” kelimesi ile İslam ve Müslümanların baş düşmanlarından olan Ebû Leheb müşrikine verilen ceza ifade edilirken, kelimeye bulunan harflerin tümü şiddet sıfatına haiz olan harflerden getirilmiştir. İkinci ayette bulunan “لَيْتًا” kelimesindeki harfler ise izlâk sıfatlı harflerden getirilmiştir ki, bunlar da kolaylık, yumuşaklık ve akıcılığı ifade etmektedirler. Zira Allah, Hz. Musâ ile kardeşi Hz. Harun’u Firavun’a gönderirken, ona yumuşak söz söylemelerini emretmişti. Bu nedenle Kur’ân kelimeleri ile anlamları veya vermek istedikleri mesaj arasında uyumluluk ve ahengin çok sıkı bir şekilde mevcut olduğunu söylemek mümkündür (Tetik, 2001, s. 297).

1. el-Kâria Sûresi

1. 1. Sûrenin Kimliği

Basra ve Şamlılara göre sekiz, Medine ve Mekkelilere göre on, Kûfelilere göre ise on bir ayet (Âlûsî, ts, XXX/220; Dâni, 1414/1994, s. 285; Herarî, 1421/2001, XXXII/266), otuz beş (Dâni, 1414/1994, s. 285) veya otuz altı (Hâzin, 1327/1909, IV/411; Herarî, 1421/2001, XXXII/266; Kişk, ts., 30/242) kelime ve yüz elli (Kişk, ts., XXX/242) veya yüz elli iki (İbn Âdil, 1419/1998, XX/469; Dâni, 1414/1994, s. 285; Hâzin, 1327/1909, IV/412; Herarî, 1421/2001, XXXII/266) harften oluşan bir sûredir. Fâsıla harfleri “ه، ش، ث، هـ” olmak üzere dört harften ibarettir (Kişk, ts., 30/242; Yaşaroğlu. 2001, XXXII/489-490). Sûre, “Kureyş sûresi”nden sonra “Kıyâme sûresi”nden önce nazil olmuştur (Yaşaroğlu. 2001, 24/489-490). Osman’ın

Mushaf’ında yüz birinci sırada olmasına rağmen, nüzul sıralamasında Osman’ın Mushaf’ında otuzuncu sırada İbn Abbâs’ın Mushaf’ında yirmi sekizinci sırada yer alırken, Cafer’in Mushaf’ında yirmi dokuzuncu sırada yer almaktadır.

1. 1. 1. İsmi ve Konusu

Sûre ismini, ilk ayet olan ve “bir şeyi başka bir şeye sert biçimde çarpmak” anlamındaki kar’ kökünden müştak olan ve lügatte “çarpan, kapıyı çalan”, mecazî olarak da “korku ve dehşetten gönülleri hoplatan” (Ferâhidî, 1424/2003, III/379; Hâzin, 1327/1909, IV/41; Sâbunî, 1402/1981, III/595) anlamına gelen “الْقَارِعَةُ / el-Ķāri‘a” kelimesinden almıştır (İbn Âşûr, 1984, XXX/509). Sûrenin fazileti ile ilgili bir hadiste: “Kim el-Ķāri‘a sûresini okursa Allah, Kıyâmet gününde onun iyilik terazisini ağır tutar.” denilerek, aynı isim kullanılmıştır (Zemahşerî, 1998, VI/423). Sûrenin ismi sadece “الْقَارِعَةُ/el-Ķāri‘a” olduğuna dair bütün Mushaf ve tefsirler ittifak halinde oldukları gibi, sahabe ve tabiiilerden de konu ile ilgili herhangi bir rivayet nakledilmemiştir. Dolayısıyla sûre için başka bir isim söz konusu değildir (İbn Âşûr, 1984, XXX/509).

Sûrenin konusu ise ilk üç ayette kıyametin dehşetine işaret edilerek, Hz. Peygamberin dahi kıyamet hadisesinin şiddet ve dehşetini birebir yaşamadıkça ne olduğunu tam anlamıyla bilemeyeceğini “Sen Kâria’nın ne olduğunu nereden bileceksin?” ifadesiyle bildirilmiştir. Daha sonra Karia kelimesi açıklanarak o günde insanların sağanak bir şekilde uçuşup ateşe düşen pervaneler, böcekler, dağların ise atılmış yün misali olacağı belirtilir. Takip eden ayetlerde ise kişilerin bu dünya hayatındaki ettiklerine binaen öbür dünyada çekecekleri ceza ve kazanacakları sevaplardan haber verilir; sevap terazileri ağır basanların razı ve memnun olacakları bir hayattan, terazileri hafif basanların ise kızgın bir ateş çukuruna yuvarlanacaklarından bahsedilmektedir (İbn Âşûr, 1984, XXX/509; Yaşaroğlu, 2001, XXIV/489-490).

1. 1. 2. Önceki ve Sonraki Sûrelerle Münasebeti

Kâria sûresinin, öncesindeki Adiyât sûresi ile olan ilişkisi şu şekilde zikredilebilir: Adiyât sûrenin sonunda ahiretin sahnelerinden olan; kabirden çıkarılma, göğüslerden olanın açığa çıkarılma ve insanların kazandıklarıyla muamele edilecekleri durumlar anlatılırken, Kâria sûresinde ise ahiret sahnelerinin meydana geleceği o korkunç güne değinmiştir. O günde insanların dağılmış kelebekler misali uçtukları, dağların da atılmış ve birbirinden dağılmış yün gibi savurulacaklarından bahsedilmektedir (Gırnâtî, 1990, s. 374; Herarî, 1421/2001, XXXII/248). Başka bir münasebet de şu şekildedir: Adiyât sûresinin sonunda “işte o gün onların Rabbi kendilerinin her halinden mutlaka haberdardır.” (Âdiyât 100/9.) denildiğinde, bu durum ne zaman olacak diye sorulabilir. Buna “Yüreklere hoplatan büyük felaket! Nedir o yürekleri hoplatan büyük felaket? Yüreklere hoplatan büyük felaketin ne olduğunu sen ne bileceksin? O

gün insanlar, her biri bir tarafa uçuşan küçük kelebekler gibi olacaktır...” diye cevap verilmiştir. “*Ey insanoğlu kabirde olanlar kabirlerinden çıktıkları zaman.* (Âdiyât 100/10.) Burada sanki Allah, “sözümle kastettiğim işte bu Yüreklere hoplatan büyük felakettir.” buyurmaktadır. Diğer taraftan her iki sûrede de amellerin tartılmasından bahsedilmektedir ki, bu da sûreler arasında güçlü bir münasebetin olduğunu göstermektedir (Süyûtî, 1986, s. 143; Sa’îdî, 1439/2018, s. 362; Selâme, 1423/2002, s. 430). Kâria sûresinin, sonrasında gelen Tekâsür sûresi ile olan münasebeti şu şekildedir: Bu sûrede kıyamet ve onun bazı safhalarından, iyilerin ve kötülerin alacakları mükâfat ve cezadan, kötülerin varacakları yer olan Hâviye’den söz edilmiştir. Oysa Hâviye kavramından neyin kastedildiği bilinmemektedir. Tekasür sûresinde ise “el-Cehîm” ifadesiyle söz konusu olan o mücmel kavram açıklığa kavuşmuş oldu. Yani Hâviye’den kastın cehennem olduğu bildirilmiş oldu (Herarî, 1421/2001, XXXII/280). İki sûre arasındaki başka bir münasebet de şöyledir: Bu sûrede “فَأُمُّ هَارِيَةَ/onun anası (varacağı yer) Hâviyedir” dinildiğinde, neden diye bir soru sorulabilir. Sonradan gelen sûrenin hemen başındaki “أَلْهَاتُكُمْ التَّكَاثُرُ/Çoklukla uğraşmak sizi oyaladı” tarzındaki ifade, söz konusu soruya bir nevi cevap mahiyetindedir. Yani sizi, cehennemin kısımlarından olan Hâviye’ye götüren şey, ölünceye kadar geçici dünya metayı peşinde koşup, tartınızın kefesini günahlarla doldurup, ahiret hayatınız için çaba sarfetmeyip, orayı ihmal edip unutmanızdır (Gırnâtî, 1990, s. 375; Süyûtî, 1986, s. 143; Sa’îdî, 1439/2018, s. 362).

1. 1. 3. Kâria Süresinin İhtivâ Ettiği Belâğî Sanatlar

Sûre, birçok belagat sanatını ihtiva etmektedir. Söz konusu olan sanatları şu şekilde belirtmek mümkündür:

- İtnâb: Sûrenin hemen başında geçen “القارعة” lafzının tekrarıyla “القارعة ما القارعة” şeklinde gelerek itnab sanatı meydana gelmiştir (Herarî, 1421/2001, XXXII/278).
- İstifhâm: Sûrenin iki yerinde istifhâm sanatı kullanılmıştır. İlki “وما أدراك ما القارعة” ayetinde iken diğeri ise “وما أدراك ما هي” ayetindedir. Buradaki istifhâmın kullanılmasındaki gaye ise kıyamet gününün dehşet ve korkusunu ifade etmektir (Herarî, 1421/2001, XXXII/278).
- Zamir yerine isim gelmesi: Yukarıda olduğu gibi burada da kıyametin dehşet ve korkusunu ifade etmek için şu ayette “القارعة ما القارعة” zamir yerine zâhir isim gelmiştir. Bu gaye olmasaydı ayet “القارعة ما هي” şeklinde gelecekti (Sâbunî, 1402/1981, III/596; Selâme, 1423/2002, s. 430).
- Mürsel Teşbih: Bu şekildeki teşbih sanatı, sûrenin iki yerinde gelmiştir. Birincisi, kıyamet gününde insanların zaif ve çaresiz kelebekler misali her tarafa yayılacaklarını bildiren “يوم يكون الناس كالفراش المبثوث” ayetinde iken, ikincisi de o günde dağların yön, pamuk

misali hafif ve sağa sola uçacaklarını ifade eden “وتكون الجبال كالعهن المنفوش” ayetinde gelmiştir. Her iki yerde de vech-i şebek zikredilmediğinden dolayı *Teşbih-i Mücmel* kısmı oluşmuştur (Sâbunî, 1402/1981, III/596; Herarî, 1421/2001, XXXII/278; Selâme, 1423/2002, s. 430).

- Mukabele: Karşılaştırma diye tarif edilen mukabele sanatı (Matlub, 2006, III/284; Akkâvî, 1417/1996, s. 655), sûrenin şu ayetleri “فأما من تقلت موازينه فهو في عيشة” ile “وأما” arasında meydana gelmiştir. (Sâbunî, 1402/1981, III/596; Herarî, 1421/2001, XXXII/278; Selâme, 1423/2002, s. 430).

- Âkl-i Mecaz: Bu şekildeki mecaz, sûrenin “فهو في عيشة راضية” ayetinde bulunmaktadır. Çünkü burada ism-i fâil (راضية), ism-i mefûl (مرضية) yerinde kullanılmıştır. Ayetin aslı “فهو في عيشة مرضية” şeklindedir. Yani ayetin anlamı “razı olan hayat değil, razı olunan hayat” olması, daha uygun düşmektedir (Sâbunî, 1402/1981, III/597; Herarî, 1421/2001, XXXII/278; Selâme, 1423/2002, s. 429).

- İhtibâk: Birinde hazfedilen bir kelimenin, diğesinde zikredilmesi diye tarif edilen *İntibâk* (Sâbunî, 1402/1981, I/597; Herarî, 1421/2001, XXXII/278), sûrenin “فَأَمَّا مَنْ تَقَلَّتْ” ile “وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأَمُّهُ هَاوِيَةٌ” şeklindeki ayetlerinde mevcuttur. İlk ayetlerde “فَأَمُّهُ هَاوِيَةٌ” kısmı zikredilirken “فَأَمُّهُ هَاوِيَةٌ” kısmı hazfedilmiş, ikinci ayetlerde ise “فَأَمُّهُ هَاوِيَةٌ” zikredilirken “فِي عَيْشَةٍ سَاخِطَةٍ” kısmı hazfedilmiştir (Herarî, 1421/2001, XXXII/278; Selâme, 1423/2002, s. 430; Matlub, 2006, I/55-56; Akkâvî, 1417/1996, s. 33-35).

- Tehekküm: Alay etmek, dalga geçmek, şiddetle azarlamak gibi anlamlara gelen *Tehekküm* (Matlub, 2006, II/375-377; Akkâvî, 1417/1996, s. 41-42), ahirette sevap terazisi hafif gelen kişiyi, alaya alınarak ve istihzâ edilerek hakkında “فَأَمُّهُ هَاوِيَةٌ” denilerek varacağı yerin, ne kadar kötü olduğunu ifade edilmektedir (Herarî, 1421/2001, XXXII/278).

- Murassa‘i Seci: Sûredeki ayetlerin birçoğunda bulunmaktadır (Sâbunî, 1402/1981, I/597; Selâme, 1423/2002, s. 430).

2. el- Kâria Sûresinde Kırâat - Anlam İlişkisi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْقَارِعَةُ {1} مَا الْقَارِعَةُ {2} وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ {3} يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْتُوثِ {4} وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ {5} فَأَمَّا مَنْ تَقَلَّتْ مَوَازِينُهُ {6} فَهُوَ فِي عَيْشَةٍ رَاضِيَةٍ {7} وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ {8} فَأَمُّهُ هَاوِيَةٌ {9} وَمَا أَذْرَاكَ مَا هِيَ {10} نَارٌ حَامِيَةٌ {11}

2. 1. “الْقَارِعَةُ” Kelimesinde Kı râat - Anlam İlişkisi

Sûrede peş peşe olmak üzere üç defa tekrarlanan “الْقَارِعَةُ” kelimesi, es-Sâhha, el-Hâkka, et-Tâmme, el-Vâkia, el-Âzife ve el-Ğâşiye gibi kıyametın isimlerindendir. Burada söz konusu isimden amaç, büyük olay veya şiddetli olaydır. Nitekim isim; *Kalpleri hoplatan, oynatan ve bastıran şey* anlamını mecâzi olarak ifade etmektedir. Hakiki anlamı ise *çarpan, kapıyı çalan* şeklinde olan ve *bir şeyi diğer bir şeye sert şekilde çarpmak* anlamındaki *قَرَعَ/kar'* kökünden türemiş bir isimdir (İsfehânî, ts., s. 518). Bu kelime mecâzi olarak, duyan kişide müthiş bir korku ve dehşet meydana getiren ses için kullanılmıştır (Herarî, 1421/2001, XXXII/267-269). Nitekim “قَرَعَ فَلَانًا” denildiğinde bu, “Onu; kızgın, hiddetli bir sesle engelle, durdur.” demektir. Yukarıda da değinildiği gibi “الْقَارِعَةُ” kelimesi her ne kadar hakiki manasıyla ses karşılığı olmasa bile, aralarında korkunç ve dehşet verici bakımında müşabehet bulunması nedeniyle bu anlamda kullanılmıştır. Aslında bu kelime, kıyamet gününde meydana gelecek o büyük ve korkunç hadiseyi, felaketi nitelemektedir. Arap edebiyatında şöyle bir atasözü vardır: “قَرَعَتِ الْقَنُومُ” (İbn Âşûr, 1984, XXX/510; Ferrâc, 2019, s. 29; Herarî, 1421/2001, XXXII/267-268). Bunu destekleyen şu şekilde bir ayet de mevcuttur: *Allah'ın vaadi gelinceye kadar inkâr edenler yaptıklarından dolayı ya hep felâketle yüz yüze olacaklar veya felâket onların yurtlarını çepeçevre kuşatacak.* (er-Ra'd 13/31). Buradaki “قَارِعَةً” kelimesi büyük hadise, felaket diye yorumlanmıştır (Zemahşerî, 1998, III/353; Kâsimî, 1376/1957, s. 3680; Semîn, ts., s.7/52).

Diğer taraftan yukarıda da değinildiği üzere kıyamet gününü nitelendiren birden çok isimler bulunmaktadır. Bu isimlerin içinde “قَارِعَةً” kelimesini meydana getiren harfler, bu harflerin mahreçleri, sıfatları, ses tonu ve barındırdığı anlam, belki de en fazla o korkunç günü ifade eden isimlerin başında gelmektedir. Şu ayet bunun ispatı mahiyetindedir: “الْحَاقَّةُ مَا الْحَاقَّةُ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ / O gerçekleşecek büyük olay (kıyamet)! Nedir o büyük olay? O büyük olayın ne olduğunu sen nereden bileceksin! Semûd ve Âd, kapılarını çalacak felâketi asılsız saymışlardı.” (el-Hâkka 69/1-4). Aslında ayet, şu şekilde devam etmeliydi “كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِهَا”, ancak Yüce Allah himmeti gereği ve o korkunç günü daha güzel bir şekilde tasvir etmek için “الْحَاقَّةُ” kelimesini temsil edecek olan zamir yerine, “الْقَارِعَةُ” kelimesini getirmiştir (İbn Âşûr, 1984, XXX/510).

Sûre içerdiği hakikatler, olacakları bildirdiği durumlar ve vardığı netice itibarıyla böyle bastırıcı kıyamet sahnelerinden bir sahneyi göz önüne sermektedir. Bu sahnede görülen korkunç manzara ve olaylar insanoğluna olduğu gibi, dağlara dahi tesir etmektedir. Böyle bir korkunç ve dehşet verici sarsıntı karşısında insanların sayıca bir hayli fazla olmalarına rağmen güçsüz, cılız ve çaresiz kalmaktadır. Tıpkı yok ve helak olmaktan korkan, herhangi bir istikamet kendilerine

tain edemeyen ve nereye doğru kanat çırpacaklarını adeta unutan kelebekler gibi bir ışığın etrafından korka korka uçuşup durması gibi “**her tarafa dağılmış pervaneye dönecekler.**” Yeryüzünün birçok yerine çakılan birer kazık misali sarsılmaz koca koca dağlar, o dehşet verici günde rüzgârın önünde bir o yana bir bu yana savrulan ve hiçbir istikrar bulamayan yün tüyleri gibi sallanmaya devam etmektedirler (Zemahşerî, 1998, VI/421; İbn Âşûr, 1984, XXX/512).

Tasvir ahengi ve uyumu sağlamak için, o dehşet güne bu şekilde bir isim verilmiştir. Nitekim söz konusu olan kelimenin ifade ettiği anlam, ses tonu ve harflerinin söylenişi, kıyamet gününde insanlara ve dağlara yapan tesiri ile beraber, ahenk ve insicamı sağlamaktadır. Diğer taraftan “**الْقَارِعَةُ**” kelimesi, kalplere ve duygulara ayrı bir ihtar bir dokunuş yapmakta ve beklenen ceza ile hesap zamanına giriş mahiyetinde olduğu gerçeğini izhar etmektedir. Aynı kelime sıfatsız, habersiz müfred tek bir kelime şeklinde gelmesiyle de adeta bir bomba etkisi yaratmaktadır. Böyle gelmesinin amacı ise ifadesi ve tonuyla o korkunç ve sarsıcı manayı vermek içindir (Kutub, 1423/2003, VI/563; Ferrâc, 2019, s. 28).

Kıyamet gününü nitelendiren kelime, “**الْقَارِعُ**” şeklinde müzekker sığasıyla değil de marbuta *tâ*’sı da denilen tenis (dişil) *tâ*’sı ile müennes sığasıyla gelmesi, farklı yorumlara neden olmuştur. Bazıları, söz konusu kelime “**الحادثة، الكارثة**” gibi anlamları nitelendirdiğinden dolayı müennes olarak geldiğini söylerken (İbn Âşûr, 1984, XXX/510), bazıları ise bir kelimenin tenis taşıyla gelmesi, nefislerdeki tesirinin daha fazla olacağını söylemiş ve bu şekildeki bir kelime, sıfattan ismiyete geçeceğini ifade etmiştir (Ferrâc, 2019, s. 29). Dahhâk’tan (öl. h. 64/684) ise bu kelimenin “**kötü koku ve buhar saçan ateş**” in ismi olduğu şeklinde bir rivayetin de mevcut olduğu tefsirlerde nakledilmiştir (İbn Âşûr, 1984, XXX/510).

2. 2. **مَا الْقَارِعَةُ** Kelimesinde Kırâat - Anlam İlişkisi

İlk kelimededen hemen sonra gelen ve soru şeklinde olan cümle “**مَا الْقَارِعَةُ**”, korkuyu ve dehşeti daha da artırıyor, insanda müthiş bir sarsıntı meydana getiriyor. Zira sûrenin başladığı ilk kelime olan “**الْقَارِعَةُ**” aynısı, ancak soru şeklinde ve konuya daha bir giriftlik, daha bir korkunçluk ve dehşet verici bir üslûpla, bir edayla. Soru şu “**مَا الْقَارِعَةُ / Nedir o felaket ve korkunç kapısını çalacak olan?**” Burada “**مَا هِيَ**” zamir yerine ism-i zahir şeklinde kelimenin aynısını getirilmesi, o dehşet ve korkunç vaziyeti bir kez daha anımsatmak için olsa gerek. Zira bu kelimedede bulunan ses tonu, harflerin şiddet sıfatı ve kabalığı bildiren hitap tarzı zamirde bulunmamaktadır. Zamir olan “**هِيَ**” kelimesi “**هـ**” ve “**ي**” harflerinden meydana gelmiş ve her iki harf de hems ve rihvet sıfatlı harflerdir. Bu nedenle bu tür harfler açık, ince ve akıcı bir sesle okunması gereken harflerdir. Oysa ism-i zahir şeklinde gelen “**مَا الْقَارِعَةُ**” kelimesindeki harfler kalın ve şiddet sıfatlarına haizdirler. Bununla beraber bu kelimedeki harf sayısı daha fazladır ki, bu da daha fazla anlama delalet etmek demektir. Dolayısıyla zamir yerine ism-i zahirin tekrarı fonetik bakımından ve murad edilen anlama delaleti açısından, daha uygun olduğunu ifade etmek mümkündür. Çünkü

buradaki amaç, o günün korkunç ve dehşetini bildirmektir. Bu amaç da anılan kelimeyle daha etkili ve güzel bir şekilde dile getirilmektedir. Nitekim âlimler, müptelanın tekrar edilmesini, genel olarak tazim ve tehvîl bildirilen yerlerde uygun görmüşlerdir (İbn Cinnî, ts., II/124). Meselâ: “مَحَمَّدٌ مَا مُحَمَّدٌ / Muhammed kimdir Muhammed?” denildiği zaman bu, o kişinin önemli ve şan ile şöhret sahibi birisinin olduğunu göstermektedir. Bunun örneğini konumuz olan ayetten başka “وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ”, “وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ”, “الْحَاقَّةُ مَا الْحَاقَّةُ” gibi ayetlerde de bariz bir şekilde görmek mümkündür (Sâmirâî, 1420/2000, I/178-179). Böylece kıyamet günü sıradan bir gün olmadığı ve diğer normal günlerden farklı olup korkunç ve dehşeti ihtiva ettiği için tekrar edilmiş, zamir ile işaret edilmemiştir.

2. 3. “وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ” Kelimesinde Kırâat - Anlam İlişkisi

Tazim ve tehvîl bildiren ve istifham şeklinde gelen “مَا الْقَارِعَةُ” kelimesinden hemen sonra yine korku ve dehşeti daha da artıracak ikinci bir istifham cümlesi “وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ” şeklinde gelmiştir. “Evet! O korkunç ve felaketin kapısını çalacak olanın ne olduğunu bilir misin sen?” Burada, hem o korkunç ve dehşetli günü niteleyen ilk kelime tekrarı olmuş hem de bir değil iki yerde istifham edatı kullanılmıştır. Bu da işin ciddiyetini ve vahametini daha da gözler önüne sermektedir. Yani o günde, meydana gelecek olan hadiseler, idraklerin üstünde ve düşüncelerin fevkinde bir tarzdadır. Bu şekildeki bir tekrarın (Tayyib, 1989, II/60-62), ayrıca Arap kültüründe, armoni bir musiki atmosferi oluşturduğu gibi, kur’ân fonetiğinin iç dinamiklerindedir (Ferrâc, 2019, s. 30). Zira aynı ses melodisine sahip kelimelerin tekrarının, kişileri etkilemede büyümlü bir ortam meydana getirdiği musiki geleneğinde bilinen bir kuraldır (Eroğlu, 1991, s. 251).

Diğer taraftan “وَمَا يُدْرِيكَ” ile “وَمَا أَدْرَاكَ” şeklindeki istifhamlar arasındaki kullanımda da fark vardır. İsfahânî, söz konusu olan farkı şu şekilde izah etmiştir: “Kur’ân’da “وَمَا أَدْرَاكَ” şeklinde geçen her istifham cümlesinden sonra muhakkak açıklama getirilmiştir.

Örneğin: ‘وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ نَارٌ حَامِيَةٌ / Haviyenin ne olduğunu bilir misin? Yakıp kavuran bir ateştir.’ (el-Kâria, 101/10-11), ‘وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ / Kadir gecesinin ne olduğunu bilir misin? Kadir gecesini bin aydan daha hayırlıdır.’ (el-Kadr, 97/2-3). Ancak ikincisinde yani “وَمَا يُدْرِيكَ” olarak gelen istifham cümlesinden sonra açıklama gelmemiştir. ‘وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ / Nereden bileceksin? Belki kıyamet vakti yakındır.’ (eş-Şürâ, 42/17), ‘وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَكِي / Nereden bileceksin? Belki o kendisini arındıracaktır.’ ” (Âbese, 80/3).

Yukarıda izahları verilen “وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ” {2} “مَا الْقَارِعَةُ” {1} şeklindeki üç ayetin fasılları da açık ses niteliğine sahiptirler. Bu da ses biliminin verilerine göre, sesi meydana getiren azaların daha fazla efor ve güç kullanmasına neden olmaktadır. Nitekim bu şekildeki seslendirme anlamaya yansıdığını söylemek mümkündür. Zira sayılan bu üç kelime kıyamet gününün korkunç ve dehşetini ifade etmektedir. Böylece kelimenin kırâati ile anlamı arasındaki ahenk ve insicam meydana çıkmış oldu (Ferrâc, 2019, s. 30).

2. 4. “كَالْفَرَاشِ الْمُبْتُوثِ” Kelimelerinde Kırâat - Anlam İlişkisi

Bütün bu sorulardan sonra cevap şu şekilde gelmiştir: “يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمُبْتُوثِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ / O gün insanlar, her biri dağılmış ve bir tarafa uçuşan pervaneler misali olacaktır. Dağlar da atılmış rengarenk yün misali olacaktır.” Kur’ân’ın burada vermiş olduğu cevap, gerekten manidardır. Zira sûrenin başlarında gelen sorular, o şeyin mahiyetini, gerçeğini öğrenmeye matuf iken, cevap, o şeyin mahiyetini değil, o günde vuku bulacak hadiseler, felaketler ve dehşet sahnelerini açıklar bir tarzda gelmiştir. Bu ise insan düşünce ve hayallerinin o günün gerçeğini kavramaktan uzak ve aciz olduğunu bir kez daha göstermiştir (Kutub, 1423/2003, VI/563; Herarî, 1421/2001, XXXII/269).

Âyette bulunan iki kelimenin fonetiği dikkat çekmekte olup, kırâat-anlam ilişkisinin en mükemmeline örnek teşkil ettiğini söylemek mümkündür. Onlardan ilki “الْمُبْتُوثِ” kelimesidir. Kelimenin yapısını oluşturan harflere bakıldığında, bütün harfleri bazı sıfatlarda birleştikleri görülmektedir. Bu harfler şunlardır: “أ، ل، م، ب، ث، و”، ortak sıfatları ise istifâle ve infitâhtır. Kelimenin anlamı yayılmış, dağılmış şeklinde iken, harflerin sıfatlarının anlamı ise ilki olan istifâle, “aşağı doğru sarkmak, alçalmak anlamında”, ikincisi olan infitâh ise açılmak, ayrılmak anlamına gelmektedir. İkinci kelime ise “dağılmış, birbirinden ayrılmış, tane tane olmuş” anlamına gelen “الْمَنْفُوشِ” kelimesidir. Kelime “أ، ل، م، ن، ف، و، ش” harflerden meydana gelmiştir. İlk kelimedede olduğu gibi, buradaki kelimeyi oluşturan harfler de istifâle ve infitâh sıfatlarda ortaktırlar. Dolayısıyla her iki kelimedeki fonetiği (sesi) meydana getiren harflerin sıfatlarının anlamı, kelimelerin anlamıyla uyumlu olduğu böylece müşahede edilmiş oldu. İnsanların çokluğu ve güçleri, mal ve servetleri, makam ve mevkileri; dağların kocaman kocaman oluşları, bir kazık gibi yeryüzüne çakılmaları ve debdebeleri, o dehşet verici günde zayıf, cılız, güçsüz, çaresiz ve perişan bir duruma düşeceklerdir (Herarî, 1421/2001, XXXII/269).

Nitekim o günde insan, içinde olacağı zayıf, şaşkın ve çaresiz durumundan dolayı, haşerelerin en zayıfı, cılızı ve şaşkınlı olan kelebeğe benzetilmiştir. Hatta kelebek, kendini ateşe atacak kadar aciz ve basiretsiz bir haşeredir. Bu nedenle olmalıdır ki işlerinde adamakıllı davranmayan, sabırsız ve tereddütlü olan kimse için “أَطْيَيْشُ مِنَ فَرَّاشَةٍ/Kelebekten daha şaşkın, daha kararsız, daha istikrarsızdır.” şeklinde darb-ı mesel olarak kullanılmıştır. Şair Cerîr, meslektaşısı olan Ferzadk’ı ve onun kavmini hicvederken şu şekilde bir benzetme yapmıştır:

إِنَّ الْفَرَزْدَقَ مَا عَلِمْتَ وَقَوْمَهُ مِثْلُ الْفَرَاشِ عَشِيرَةٍ نَارِ الْمُصْطَلِي

Hiç şüphesiz! Ferzadk ve kavmi, -Senin de bildiğin üzere- kandilin etrafında kenetlenmiş (toplanmış) pervaneler gibidirler (Herarî, 1421/2001, XXXII/269).

Başka bir Şair ise şunları söylemiştir:

وَقَدْ كَانَ أَقْوَامٌ رَدَدْتُ حُلُومَهُمْ عَلَيْنِهِمْ وَكَانُوا كَالْفَرَاشِ مِنَ الْجَهْلِ

Bazı kavimlerin hilmlerini (yumuşak huyluluklarını, hoşgörülerini) kabul etmeyip kendilerine iade ettim. Çünkü onlar, cahillik ve bilgisizlikte kelebekler (pervaneler) gibidirler (Herarî, 1421/2001, XXXII/269).

Buradaki her iki şiirde de geçen şahısların, aceleci, sabırsız, cahil, kararsız ve geleceğini tayin etmeme açısında pervanelere benzetilmiştir. Böylece malum sûrede de insanlar, çok olmalarına karşın, o günün korku ve dehşetinden, nereye gidecekleri bilemedikleri ve zayıf, kararsız bir şekilde her biri farklı farklı yöne dağılışları, can havlıyla ışığın etrafından dönüp dolaşan ve nihayetle kendilerini ateşe atıp can veren pervanelere benzetilmiştir (Herarî, 1421/2001, XXXII/269-270).

2. 5. “كَالْعَيْنِ الْمَنْفُوشِ” Kelimelerinde Kırâat - Anlam İlişkisi

Dağlar ise “كَالْعَيْنِ الْمَنْفُوشِ” teşbih cümlesiyle, atılmış pamuğa benzetilmiştir. Aslında cümlenin tam anlamı, *renga reng boyanmış yün* şeklindedir. Buna benzer bir kullanım, Şair'in şu şiirinde gelmiştir:

كَأَنَّ فُتَاتِ الْعَيْنِ فِي كُلِّ مَنْزِلٍ نَزَلْنَ بِهِ حَبُّ الْفَنَاءِ لَمْ يَحُطِّمْ

Hevdecî (Tahterevaliyi) süsleyen rengarenk yünün parçacıkları, bir mekâna konulduğunda, kırılmamış fena ağacının tanelerine benzer.

Şiirde, devenin sırtındaki hevdec üzerine serilen örtünün sarkan parçaları, iplikleri, adı *Fena* olan ağacın tanelerine benzetilmiştir. Dolayısıyla ayette geçen “الْعَيْنِ” kelimesi rengarenk yün anlamına geldiğini burada müşahade edilmiş oldu.

Ebû Ala el-Maarî (ö. 449/1057), ölen babasına ağıt yakarken şunları söylemiştir:

Nitekim Secâvendî (öl. 560/1165), dağlar, vakur ve ağırlıklarına rağmen, hafif olan yüne, çeşit çeşit renkte olmalarını, boyanmış yüne ve yerlerinden sökülüp yürümelerini ise en hafif bir rüzgârın esmesiyle oradan oraya savrulan yün tüylerine benzetildiğini söylemiştir (Herarî, 1421/2001, XXXII/269-270).

Dağların çeşitli renkte oluşları, başka ayetlerde de görmek mümkündür:

“وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَّدٌ بَيْضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ” / *Dağların da farklı renklerde; beyaz, kırmızı ve siyah kısımları vardır.*” (el-Fâtır 35/27).

Kıyamet gününde, dağların alacakları pozisyon ile ilgili Kur’ân’ın birçok yerinde belirtilmiştir. Bunlardan birkaçı şu şekildedir:

“وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَاوِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ” / *Dağları görür, onların durduğunu sanırsın; oysa bulutlar gibi hareket ederler.*” (en-Neml 27/88), “يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلاً” / *O gün yeryüzü ve dağlar sarsılır; dağlar savrulan kum yığınları halini alır.*” (el-Müzzemmil 73/14), “وَسَيَّرَتِ الْجِبَالَ فَكَانَتْ سَرَابًا” / *Dağlar yürütülür, serap haline gelir.*” (en-Nebe, 76/20).

Dağlar, bütün ihtişam, heybet ve sapasağlam oluşlarıyla, *el-kariâ* denilen kıyamet gününün dehşetinden bu durumlara gelirken, acaba zayıf ve güçsüz olan insanoğlunun durumu ne şekilde olacak diye düşünmek lazım (Herarî, 1421/2001, XXXII/270-271).

Nitekim Seyyid Kutub'un konu hakkındaki sözleri şu şekildedir: “İşte kıyametin ilk sahnesi. Kalplerin paralandığı sahne... Kemiklerin titreyip parçalandığı nokta... Bunları duyan insan, yeryüzündeki her şeyin bir rüzgâr gibi uçup dağıldığını anlar.” (Kutub, 1423/2003, VI/565).

Sûrenin buraya kadarki bölümünde mevcut kelimelerdeki fonetik ve anlam ahengi içerisinde, sekiz şekilde, o malum günün dehşet ve korkusu ifade edilmiş oldu. Bunlar:

1. “الْقَارِعَةُ” ismiyle başlanmasıdır. Bu, büyük bir olayın haber vericisidir.
2. “مَا الْقَارِعَةُ” şeklindeki istifham cümlesidir. Bu da korku ve dehşet için kullanılmıştır.
3. “مَا هِيَ” zamir değil de “مَا الْقَارِعَةُ” şeklinde ism-i zahirin getirilmesidir.
4. “مَا الْقَارِعَةُ” şeklinde, şeyin mahiyetinden istifham etmek, sormaktır.
5. “وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ” istifhamıyla da genele hitap edecek şekilde soru sormaktır.
6. “وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ” cümlesinde “الْقَارِعَةُ” kelimesi, ikinci defa zahir isim olarak getirilmesidir.
7. Meçhul zamanın zikredilmesidir. Yani “يَوْمَ” denilmesi ile iktifa edilip, hangi günün olduğu bildirilmemesidir.
8. Malum olmayan o günde, meydana gelecek olan korkutucu ve dehşet verici olaylardır (İbn Âşûr, 1984, XXX/512).

Sonuç

Kur’ân-ı Kerîm, cevamiü’l-kelim gibi bereketli ve mu ‘ciz sıfatlara haiz olması hasebiyle olmalıdır ki, sayılamayacak kadar çalışmalara konu olmuş ve dünya durdukça da söz konusu çalışmalar devam edilecektir. Bu kısa çalışmada da Kur’ân-ı Kerîm’in kısımlarından (sûrelerinden) olan el-Kâria sûresi konu edinmiştir. Çalışmanın amacı, önemi vs. gibi konuların işlendiği giriş bölümünden hemen sonra, “sûrenin kimliği” şeklinde başlanan bölümün alt kısımlarında, sûrenin; ismi, konusu, önceki ve sonraki sûreler ile olan münasebeti ve barındırdığı belağî sanatlar anlatılmıştır. Daha sonra “el-Kâria sûresinde kırâat-anlam ilişkisi” şeklinde ikinci bir bölüm ile çalışmaya devam edilmiştir. Bu bağlamda; sûrede gelen ayet ve kelimelerin kırâati ile anlam ilişkisi detaylı bir şekilde ele alınıp, kırâatin anlam üzerindeki etkisi işlenmiştir. Çalışma neticesinde, özellikle kelimeler, tecvid kurallına riayet edilerek kırâat edildiği zaman, ne kadar anlama etki ettiğini ve lafız-mana bütünlüğünü sağladığını, ortaya çıkarılmıştır.

Diğer taraftan Kur’ân, usulüne riayet edilerek okunduğundan, en güzel ve en mükemmel ses dekorasyonu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Kur’ân kelimelerinin yapısı, anlatım gücü, fesahat

ve belagati, lafzının zenginliği, insanlığa sunmuş olduğu konular, mükemmel tasvir kabiliyeti ve içerdiği başka mevzular gerçekten tecvidle, kırâat ilmine uygun ve güzel bir tilavetle daha iyi anlaşılmuştur. Nitekim bunun en bariz örneklerini, çalışmanın konu olan el-Kâria sûresinden tahlil ayrıntılı izaha tabi tutulan farklı örnek kelimelerde müşahede edilmiştir.

Kaynakça

- Akkâvî, İ. F. (1417/1996). *Mu‘cemu’l-mufasssal fî ‘ulûmi’l-belâğa*. Thk. Ahmed Şemsüddîn. Dârü’l-Kütübü’l-‘İlmiyye.
- Âlusî, E. Ş. (ts.). *Ruĥu’l-me‘ânî*. Nşr. Mahmûd Şükrî el-Âlusî el-Baġdâdî. Dârü İhyai’t-Turâsî’l-‘Arabî.
- Daġdeviren, A. (2009). *Kur’ân’ın Fonetik İ‘cazı*, Sakarya Üniversitesi ilahiyat Fakültesi Dergisi. 20/2, 69-88.
- Dânî, O. (1414/1994). *el-Beyân fî ‘addi âyi’l-Ķur’ân*. Thk. Gânim Kaddürî el-Hamd. Merkezu’l-Mahtutâtî ve’t-Turâsî ve’l-Vesâik.
- Eroġlu, A. (1991). *Kur’an-ı Kerîm’de Fasıla*. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 10, 251-291.
- Ferâhidî, H. (1424/2003). *Kitabu’l-‘ayn*. Thk. Abdulhamîd Hindavî. Dârü’l-Kütübî’l-‘İlmiyye.
- Ferrâc, M. A. (2019). *el-Belâġatu’ş-şavtiyye fî ba‘zi kışâri sûveri’l-Ķur’ân’il-Kerîm*. Dârü’l-Kütübî’l-Mısriyye.
- Gırnâtî, E. C. A. (1990). *el-Burhân fî terfibi suveri’l-Ķur’ân*. Thk. Muhammed Şabânî. Vuzâretu’l-Evkâf ve’ş-Şü’uni’l-İslâmiyye.
- Hamidullah, M. (2000). *Azîz Kur’ân*. Trc. Abdülaziz Hatip & Mahmut Kanık. Beyan Yay.
- Hâzin, E. A. (1327/1909). *Lübâbü’t-te’vil fî me‘ânî’t-tenzîl*. Nezâretu’l-Me‘arif.
- Herarî, M. E. (1421/2001). *Hadaîķu’r-ravĥî ve’r-reyĥân*. Thk. Hâşem Muhammed Ali b. Hüseyin Mehdî. Dârü’t-Tavku’n-Necât.
- İbn Âdil, E. H. (1419/1998). *el-Lubâb fî ‘ulûmi’l-kitâb*. Thk. Adil Ahmed Abdulmevcud & Ali Muhammed Muavvid. Dârü’l-Kütübî’l-‘İlmiyye.
- İbn Âşûr, M. (1984). *Tefsîru’t-tahrîr ve’t-tenvîr*. Dârü’t-Tûnusiyye.
- İbn Cinnî, E. F. O. (ts.). *el-Ĥaşâiş*. Thk, Muhammed Ali en-Necâr. Dârü’l-Kütübî’l-Mısriyye.
- İbnü’l-Cezerî, M. (2006/1428). *el-Muġaddime* (fimâ yecibi ‘alâ’l-ķariî’l-Ķur’ân en ye’lemehu). Thk. Eymen Rüşdî Suveyd. Dârü Nuri’l-Muketebât.
- İsfehânî, E. K. H. (ts.). *el-Müfredât fî ġarîbi’l-Ķur’ân*. Thk. Muhammed Seyyid Keylânî. y.y.
- Kâsimî, M. C. (1376/1957). *Meĥâsinu’t-te’vil*. Thk. Muhammed Fuâd Abdalbâkî. Dârü İhyâi’l-Kütübî’l-‘Arabiyye.

- Keleş, M. (2024). Kur'an Tilavetinde Ses ve Mana İlişkisi. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*-Sayı-22/Aralık- 2023.
- Kışık, A. (ts.). *Fî Rihâbi't-tefsîr*. el-Mektebû'l-Mısriyyi'l-Hadîs.
- Kutub, S. (1423/2003). *fî Zilâli'l-Kur'an*. Dârü's-Şurûk.
- Matlub, A. (2006). hmed. *Mu'cemu'l-muştalâhati'l-belağîyye ve tetavvuruhâ*. Dârü'l-Arabiyye li'l-mevsuat.
- Sâbunî, M. A. (1402/1981). *Safvetu't-tefâsîr*. Dârü'l-Kur'âni'l-Kerîm.
- Sa'îdî, A. M. (1439/2018). *en-Nazmu'l-fenniyyu fi'l-Kur'an*. Mektebetü'l-Âdâb li'n- Neşri ve't-Tevzî'.
- Sâmirâî, F. S. (1420/2000). *Me'âni'n-nahvî*. Dârü'l-Fikr.
- Selâme, M. (1423/2002). *el-Î'câzü'l-belâğî fi'l-Kur'an-il Kerîm*. Dârü'l-Âfâki'l-Arabiyye.
- Semîn, A. (ts.). *ed-Dürrü'l-maşun fi 'ulumi'l-kitabi'l-meknün*. Thk. Ahmed Muhammed el-Harrat Dârü'l-Kâlem.
- Süyûtî, A. (1986). *Tenasikü'd-dürer fi tenasübi's-süver*. Thk. Abdulkadir Ahmed Âtâ. Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Şâdî, M. (1409/1988). *el-Belâgatu's-şavtiyye fi'l-Kur'âni'l-Kerîm*. er-Risâle.
- Şazelî, S. (1969). *Kur'an'da Edebî Tasvirler*. Trc. Süleyman Ateş. Hilal Yay.
- Tayyib, A. (1989). *el-Mürşid ilâ fehmi eş'âri'l-Arap ve sana'atihâ*, Dârü'l-Âsâri'l-İslâmiyye.
- Tetik, N. (2001). *Ses ve Anlam İlişkisi Bakımından Kur'an ve Kırâat*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kur'an ve Dil -Dilbilim ve Hermenötik- Sempozyumu. 17-18 Mayıs.
- Yaşaroğlu, M. K. (2001). "Kâria Sûresi". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. y.y.
- Zemahşerî, E. K. M. (1998). *Tefsîru'l-keşşâf 'an hakâiki gavâmîdi't-tenzîl ve 'uyûni'l-eķâvili fi vucûhi't-te'vîl*. Thk. eş-Şeyh Âdil Ahmed Abdulmevcud & eş-Şeyh Ali Muhammed Mua'vvid. Dârü'l-Âbikân.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.